

SAKSBEHANDLER
Martine Magdalena Thodesen Sande
Bård Langvandslie

VÅR REF.
24/01178-15

DERES REF.
24-05495-34

VÅR DATO
28.01.2025

DERES DATO

postmottak@ra.no
www.riksantikvaren.no

STIFTELSEN VÅLE PRESTEGÅRD
Skinneneveien 57
3178 VÅLE

Att: Unni Bru

Våle prestegård - Tønsberg kommune - Riksantikvarens avgjørelse i klagesak om flytting av stabbur

Vi viser til klage 23. mai 2023. Klagen er sendt til oss fra Vestfold fylkeskommune 5. november 2024. Klagen gjelder avslag på søknad om å flytte en fredet bygning på Våle prestegård og er sendt innen klagefristens utløp.

Vi har mottatt tilleggsmerknader fra dere til fylkeskommunens oversendelse. Vi vurderer at saken er tilstrekkelig opplyst.

Riksantikvaren har ikke funnet grunn til å omgjøre Vestfold fylkeskommunes avslagsvedtak. Vedtak datert 28. april 2023 blir stående. Klagen tas ikke til følge.

Juridisk status for eiendommen og forvaltningsmyndighet

Våle prestegård er fredet i vedtak av 10. mai 1991 med hjemmel i kulturminneloven § 15. Fredningen omfatter hovedbygningen, sidebygning, stabbur og brønnhus.

Forvaltningsmyndighet til å gi dispensasjoner fra fredning er Vestfold fylkeskommune. Dette følger av forskrift om fastsetting av myndighet mv. etter kulturminneloven § 3 (4). Fredningen innebærer at det må søkes tillatelse til å sette i gang alle typer tiltak som går ut over vanlige skjøtsel og vedlikehold. Det er som nevnt over, fylkeskommunen som behandler søknader om dispensasjon fra fredningen. Riksantikvaren avgjør klager på vedtak fattet av fylkeskommunen.

Bakgrunn for saken

Saken har pågått over lengre tid. Her er en kort oppsummering av saksgangen:

- 8. februar 2023 – Stiftelsen Våle prestegård søker om dispensasjon fra fredningen for å flytte stabburet på gården ca. 100 meter nærmere hovedbygningen.
- 28. april 2023 – Vestfold og Telemark fylkeskommune avslår søknaden.
- 23. mai 2023 – Stiftelsen Våle prestegård klager på vedtaket.
- 16. april 2024 – Fylkeskommunens hovedutvalg for inkludering, idrett og kultur tar klagen til følge og gir dispensasjon. Riksantikvaren blir orientert om vedtaket, i tråd med underretningsplikten i forskrift om fastsetting av myndighet mv. etter kulturminneloven § 7 tredje ledd.
- 4. juni 2024 – Riksantikvaren opphever vedtaket med hjemmel i forvaltningsloven § 35 andre ledd.
- 17. juni 2024 – Stiftelsen Våle prestegård klager på Riksantikvarens vedtak om opphevelse.
- 20. juni 2024 – Riksantikvaren opprettholder sitt eget vedtak om opphevelse og sender saken til Klima- og miljødepartementet for endelig avgjørelse.
- 18. september 2024 – Klima- og miljødepartementet opprettholder Riksantikvarens vedtak om opphevelse og sender saken tilbake til fylkeskommunen for ny behandling.
- 29. oktober 2024 – Fylkeskommunens hovedutvalg for inkludering, idrett og kultur vurderer klagen på avslagsvedtaket på nytt og tar ikke klagen til følge. Opprinnelig vedtak blir stående.
- 5. november 2024 – Klagesaken sendes til Riksantikvaren for endelig avgjørelse.

Innholdet i klagen

I klagen 23. mai 2023 vises det til følgende punkter:

- Ønsket om flytting av stabburet handler om mer enn praktiske hensyn. Våle prestegård ønsker å utvikle et kultursenter i Våle med utstillinger. Planen er å bruke stabburet til å vise gjenstander som naturlig hører hjemme der. Flytting av stabburet vil gi mulighet til å formidle historien på en ny og bedre måte. I dag er det kun noen få som besøker stabburet ved arrangementer, selv om det er mulig med omviser.

- Historiefortellingen om stabburet blir ikke ødelagt av å flytte det 100 meter.

Vestfold fylkeskommunes vurdering av klagen

I fylkeskommunens oversendelse av klagen 5. november 2024 vurderer de at det ikke er juridisk handlingsrom for å gi dispensasjon for flytting av stabburet. De viser til sin tidligere vurdering av klagesaken og opprettholder avslaget på søknad om dispensasjon.

Tilleggsmerknader fra klager

I tilleggsmerknadene til klagen 27. november 2024 vises det til følgende punkter:

- Vilkåret om særlig tilfelle er oppfylt for flytting av stabburet.
- Det vises til at det ikke er så uvanlig at eldre verneverdige bygninger flyttes til helt andre lokasjoner og at det derfor er uforståelig at de ikke får flytte stabburet et par titalls meter.
- Ønsket om flytting handler først og fremst om utilgjengelighet med bakgrunn i grunnforholdene hvor stabburet står. Området er myrlendt, noe som antakelig har forverret seg med mer nedbør enn tidligere, og ved store nedbørsmengder er det ikke mulig å gå dit med vanlig fottøy.
- Det vises også til at området brukes som beite for storfe og at beiting kun opphører i forbindelse med sensommerfestivalen. Det vil si at stabburet er utilgjengelig.
- Det er vedlagt et bilde av hvordan det så ut rundt stabburet under sensommerfestivalen første helg i september 2024. Bildet viser at det er vått og sølete rundt stabburet, noe som ifølge stiftelsen gjør det vanskelig å få folk bort til bygningen.

Riksantikvarens vurdering

Det er klaget på at Vestfold fylkeskommune har avslått søknad om dispensasjon for flytting av en fredet bygning. Riksantikvaren skal vurdere om fylkeskommunens vedtak, datert 28. april 2023 er basert på riktig bruk av dispensasjonsbestemmelsen, og om saksbehandlingen er korrekt. Vi kan også prøve fylkeskommunens skjønnsutøvelse.

Kulturminneloven § 15a åpner for at det kan gis dispensasjon fra fredning fattet med hjemmel i § 15. Det stilles to vilkår som begge må være oppfylt for at dispensasjon kan gis. Tiltaket kan

ikke medføre et "vesentlig inngrep", og det må foreligge "særlige tilfelle".

Spørsmålet er om flytting av stabburet vil utgjøre et vesentlig inngrep i det fredete prestegårdsanlegget.

Hva som er et vesentlig inngrep, vil bero på et faglig skjønn. Det må gjøres en helhetlig vurdering av inngrepets art og størrelse, sett opp mot kulturmiljøets/kulturminnets art, størrelse og kulturhistoriske og arkitektoniske verdier. Formålet med fredningen og fredningsbestemmelsene har stor betydning for vesentlighetsspørsmålet. En fredning tar alltid utgangspunkt i hvordan fredningsobjektet var på fredningstidspunktet.

Fylkeskommunen har begrunnet sitt avslag med følgende:

"Stabburet på Våle prestegård er datert til 1700-tallet. Fylkeskommunen er ikke kjent med at stabburet tidligere er flyttet eller har hatt annen plassering. Det knytter seg historiske hendelser og funksjoner til stabburet, bl.a. at det kan ha vært benyttet som felles kornmagasin for kirkesognet og bygda Våle. Stabburet representerer således et markant kulturminne som dokumenterer og forteller en viktig del av vår felles historie. Det er av stor betydning at inngrep i form av en endret plassering ikke medfører at opplevelsen og lesbarheten av denne historien (historiefortellingen) blir ødelagt. Søkers ønske om endret plassering er begrunnet ut fra praktiske hensyn ved at avstanden til tun, hovedbygning og driftsbygning blir kortere. Dette anses ikke som vesentlig og viktig nok til å godkjenne en flytting. "

I Riksantikvarens dispensasjonsveileder står det at flytting av et byggverk nesten alltid vil være et vesentlig inngrep. I forarbeidene til kulturminneloven fremkommer det at ordlyden i dispensasjonsbestemmelsen (§ 15a) ikke er til hinder for at en fredet bygning unntaksvis kan flyttes, hvis det er eneste løsning for å hindre forfall, se Ot.prp.nr. 51 (1991-1992) s. 15. Flytting av en fredet bygning må derfor anses som en sikkerhetsventil i de tilfellene hvor det ikke er mulig å komme til en annen løsning.

I dispensasjonssøknaden beskriver stiftelsen at de ønsker å flytte stabburet inn i gårdstunet, slik at det blir et mer levende tun og at stabburet kan ha en mer naturlig funksjon som museum. Det er allerede stilt ut gjenstander i stabburet, men stiftelsen opplyser at det er få som besøker bygningen på grunn av dens plassering. I tilleggsmærknaden fra stiftelsen vises det til at ønsket om flytting først og fremst handler om utilgjengelighet knyttet til grunnforholdene hvor stabburet står. Det opplyses om at området er veldig myrlendt, noe som antakelig forverrer seg med mer nedbør enn tidligere. Ved store nedbørsmengder er det ikke mulig å gå til stabburet med vanlig fottøy. Stiftelsen skriver at de har vurdert drenering, men at de regner med at dette ikke vil bli godtatt av Riksantikvaren.

Utgangspunktet er at flytting av en fredet bygning utgjør et vesentlig inngrep, med mindre flytting er den eneste løsningen for å hindre forfall. Riksantikvaren har forståelse for at det kan være vanskelig å få til en god bruk av bygningen. Ut fra sakens dokumenter kan vi allikevel ikke se at dagens plassering medfører en fare for at bygningen forfaller.

I fredningen omtales den aktuelle bygningen som et stabbur. I søknaden oppgir Stiftelsen Våle prestegård at stabburet ble bygd som kornmagasin for denne delen av bygda, og siden det er ca. 120 meter fra kjøkkenet i hovedhuset til bygningen, er det tvilsomt om bygningen noen gang har fungert som stabbur. Fylkeskommunen skriver i sitt vedtak at det knytter seg historiske hendelser og funksjoner til stabburet, bl.a. at det kan ha vært benyttet som felles kornmagasin for kirkesognet og bygda Våle. De er ikke kjent med at bygningen tidligere er flyttet eller har hatt annen plassering.

For å unngå brannspredning har kornlager tradisjonelt sett blitt plassert som frittstående bygninger, og ikke inne i tun eller tett opp til annen bebyggelse. På Våle prestegård er det tydelig lesbart at bygningen er lagt utenfor tunet. Ut fra opplysningene vi har i saken og bygningens plassering, legger Riksantikvaren til grunn at det er overveiende sannsynlig at bygningen er bygget som et kornmagasin, selv om den omtales som "stabbur" i fredningsdokumentene.

Vern gjennom bruk er viktig, men skal ikke gå på bekostning av kulturminneverdiene. For dette kulturminnet sier plasseringen utenfor tunet noe viktig om funksjonen bygningen har hatt. Plasseringen tett innpå noe som antas å ha vært en dam eller liknende er trolig også bevisst for å kunne slukke raskt om det skulle oppstå brann i kornmagasinet, og det var fare for at bygdas kornreserve gikk tapt. Plasseringen av bygningene på Våle prestegård er derfor et viktig historiefortellende element som inngår som et premiss for fredningen.

Riksantikvaren er etter dette enig med fylkeskommunen i at flytting av stabburet vil utgjøre et vesentlig inngrep i det fredete prestegårdsanlegget.

Ettersom vi konkluderer med at flytting av stabburet vil medføre et vesentlig inngrep i det fredete kulturminnet, er det ikke grunnlag for å vurdere om vilkåret om særlig tilfelle er oppfylt.

Konklusjon

Riksantikvaren har ikke funnet grunn til å omgjøre Vestfold fylkeskommunes avslagsvedtak.

Vedtak datert 28. april 2023 blir stående. Klagen tas ikke til følge.

Avgjørelsen er endelig og kan ikke klages på, jf. forvaltningsloven § 28.

Vennlig hilsen

Kaare Stang

konstituert seksjonssjef

Martine Magdalena Thodesen Sande
seniorrådgiver

Brevet er elektronisk godkjent uten underskrift

Kopi til: Klima- og miljødepartementet, Postboks 8013 Dep, 0030 OSLO/ Vestfold fylkeskommune, Postboks 1213 Trudvang, 3105 TØNSBERG